

E-UPRAVA

I. Razvoj interneta

- 10 milisekund po »velikem poku«
- 500 milijonov ljudi na internetu v svetu (v ZDA 240 M v Evropi 215)
- 80 % letna rast
- 2 milijardi spletnih strani
- 1/3 gospodarske rasti odvisne od interneta

Tri temeljne karakteristike interneta

1. **Decentralizira** sistem **brez centralnega nadzora** (po naravi drugačen od vseh političnih sistemov in institucij, ki jih je razvijal človek zadnjih dvesto let in razvija partnerstvo med državo in gospodarstvom)
2. **Neodvisen** od geografije
3. Gonilna sila **sprememb** in **inovacij** (povprečna življenjska doba posameznega elementa na internetu **90 dni**)

II Elektronsko poslovanje uprave ali E-uprava

Razvoj poteka že nekaj desetletij, v 90-ih se je pojavil internet, ki je odprl paleto novih možnosti, ki jih prej ni bilo. Internet je na razvoj elektronske uprave vplival tako, da je ponudil možnosti razvoja drugačnih storitev-elektronskih storitev. Internet je sprožil revolucijo pri upravi, ki jo imenujemo E-uprava, ki bo bistveno drugačna od klasične uprave. Internet je **ključni dejavnik**, ki je **odprl razvoj E-uprave**. Kljub temu je internet danes še v začetni fazi.

Internet je globalna informacijska baza, preko katerega pridemo do poljubnih **informacij iz različnih lokacij**.

Razvoj E-uprave poteka v **treh** smereh:

- naproti **občanom** (množica elektronskih storitev klasičnih storitev občanov)
- naproti **podjetjem** (enako E-uprava omogoča hitrejše poslovanje z nižjimi stroški; v EU se je razvijala E-uprava naproti podjetjem hitreje kot naproti občanom)
- **navznoter** (na posodobitev notranjega upravnega poslovanja).

Edem izmed pogojev za hitrejši razvoj E-uprave je **razpoložljivost** ustreznih **tehnologij**, ki je obenem tudi pokazatelj razvitosti E-uprave. Ocenjuje se, da mora imeti **40 %** prebivalstva dostop do interneta, da se lahko uvajajo elektronske storitve. **Slovenija dosega 70 %** evropskega povprečja! Tehnološka razvitost je predpogoj za poslovanje med upravo in njenimi uporabniki.

III. Elektronsko poslovanje

To je poslovanje med poslovnimi partnerji **brez fizičnega** stika (**na daljavo** ob uporabi elektronskih medijev). Predpostavke ozir. pogoji za tako poslovanje so:

- tehnološke narave (računalniki in telekomunikacije – internet)
- organizacijska volja (ustrezne organizacijske rešitve, ki dopuščajo tak način poslovanja)
- vzpostavljeno ustrezno pravno okolje (predvsem pravno varnost, ki omogoča, da je tveganje razumno in s tem ne previsoko!)

Elektronsko poslovanje se je razvilo iz tako imenovane računalniške izmenjave podatkov RIP (koncept star 20 let). RIP: računalniška izmenjava poenotnih, kodiranih podatkov med dvema računalniškima rešitvama.

Elektronsko poslovanje se je začelo z elektronskim trgovanjem, potem se je širilo na bančništvo itd.

Ponudnik, ki gre na internet, prestopi lokalne meje in gre na globalni sklop – *globalna navzočnost*. Prednosti ponudnika so še: *izboljšana konkurenčnost, hitrejše prilagajanje potrebam trga, skrajšanje poslovnih ciklov, nove vrste poslov in ponudb.*

Kupec (prednosti): *globalna izbira, možnost pridobitve kakovosti izdelkov ali storitev, nižje cene.*

Hkrati pa se poleg prednosti prevzamejo še tveganje in globalna konkurenca.

V. Elektronsko upravno poslovanje

Elektronsko upravno poslovanje zagotavlja:

- približevanje uprave občanom
- kakovost storitev
- skrajšanje časa reševanja
- učinkovitost
- transparentnost

VI. Elektronsko podpisovanje

V upravnem poslovanju je eden temeljnih elementov verodostojni podpis. V bližnji prihodnosti bo potrebno lastnoročni podpis zamenjati za elektronsko podpisovanje.

Vloga podpisa:

1. označuje **dokončnost** podpisane listine
2. omogoča **istovetnost** tistega, ki je listino izdal
3. podpis potrjuje, da izjava volje izvira od podpisanega – **pristnost**
4. opozorilna vloga, da je dejanje **obvezujoče**
5. **dokazna** funkcija (verodostojnost)

VII. Elektronski podpis

Je splošni izraz za vse vrste elektronsko narejenih podpisov. Isti izraz velja tudi za tiste podpise, ki so med uporabo/prenosom določen čas v elektronski obliki, del časa pa v drugem zapisu (npr. na papirju). Elektronski podpis velja za vse možne oblike podpisa, dobljene ali posredovane z elektronsko tehnologijo.

VIII. Digitalni podpis

Je *elektronski* podpis, ki je dobljen s *šifrirnimi postopki*, pri čemer je potrebno ločiti med postopki:

- enkripcije in
- digitalnega podpisa.

Z enkripcijo se zagotavlja predvsem **zasebnost**, saj se s to tehnologijo šifrira celotna vsebina sporočila, medtem ko digitalni podpis (**nadomestilo lastnoročnega podpisa**) daje sicer čitljivemu sporočilu/dokumentu večjo verodostojnost.

Šifrirni ključi za digitalno poslovanje:

- enojni / simetrični ključ
- dvojni/ asimetrični ključ

Sistem enojnega/simetričnega ključa

Ti postopki so že zelo stari, razvijati so se začeli v vojaške namene. Delujejo na principu:

- prejemnik in pošiljatelj uporabljata isti ključ (simetrični ključ)
- temelji na dogovoru med prejemnikom in pošiljateljem
- problem izmenjave ključa – najnevarnejša faza
- šibka dokazna vrednost

Sistem dvojnega /asimetričnega ključa

To so izjemno varni postopki, ki zagotavljajo še večjo varnost kot klasični lastnoročni podpis. Uporaba:

Pri tem sistemu se uporabi par (dva) ključev: zasebnega in javnega. Iz enega ključa ni mogoče razvozlati drugega ključa. Zasebni ključ uporablja samo njegov lastnik, javni ključ pa je javen, lastnik ga objavi na svoji spletni strani.

Postopek uporabe

Postopek pošiljanje sporočila:

1. napišemo sporočilo
2. z zgoštevno funkcijo izdelamo izvleček sporočila standardne dolžine
3. z zasebnim ključem podpišemo izvleček
4. podpisan izvleček dodamo sporočilu in odpošljemo
5. po potrebi uporabimo še enkripcijo.

Postopek sprejemanja sporočila:

1. Sporočilo prejemnik sprejme in ga prebere brez dešifriranja
2. Za preverjanje podpisa prejemnik:
  - loči sporočilo od podpisa

- iz sporočila z zgoščitveno funkcijo naredi izvleček
  - s pošiljateljevim javnim ključem dešifrira podpis
3. Pri enakem rezultatu je podpis pristen
  4. pošiljatelj svojega podpisa ne more zanikati

www.studentarija.net
IZKORISTI ZNANJE